

do kraja 1918. godine)«, Žarko Atanacković »Ustanak u Banatu (1941—1942)«, Olga Mučalica »Osnivanje katedre narodne istorije i književnosti i njen prvi profesor u liceju«, Radmila Popović-Petković »Zaostavština Matije Bana«. Ti su članci svrstani u rubrikama — pored uvodnih tekstova — »Pogledi«, »Prikazi i pregledi arhivske građe«, »Predlozi i mišljenja«, »Aktuelne teme«, »Godišnjice«, »Nad arhivskim dokumentima«. Pored tih rubrika, još desetak manjih članaka i prikaza objavljeni su u rubrikama »Kritike i prikazi«, »Osvrti i informacije«, »Beleške«, »Iz arhivističke terminologije«, »Kroz državne istoriske arhive«. Svi ti, kao i ranije navedeni radovi, pokazuju vrlo široku sadržajnu koncepciju koju je zacrtalo uredništvo »Arhivskog almanaha« na početku svoga izlaženja pred javnost. Od tada do danas — slobodno možemo reći — to je glasilo opravdalo očekivanja. Zapaženo svojim stručnim i znanstvenim prikazima, razvivši se zapravo u pravi zbornik objavljenih izvornih materijala, znanstveno i stručno oblikovanih tekstova, kritika, pregleda, članaka u kojima se iznosi građa, u kojima se ukazuje na arhivske probleme, u kojima se govori i o općoj i nacionalnoj povijesti, itd. Almanah je svojom širinom uspio da započne, da se razvije i da se održi kao zapažena i istaknuta publikacija u jugoslavenskim razmjerima. (PETAR STRČIĆ)

JANUS 1/1988. Međunarodni arhivski savjet u Nizozemskoj. Arhivisti naše zemlje već su dobro obaviješteni o Međunarodnom kongresu arhivskih radnika koji je od 22—26. kolovoza 1988. održan u Parizu, i to ne samo zato što su sudjelovali na kongresu, već i iz izvještaja o njemu koji je na Kongresu arhivskih radnika Jugoslavije, Beograd — Arandelovac od 5—7. listopada, podnio Martin Modrušan, Arhiv Hrvatske, Zagreb. Ovaj broj je onda već pomalo »star«, ali predstavlja kontinuitet prikazivanja ovog biltena, što omogućava čitateljima upoznavanje s najvažnijim pitanjima i problemima suvremene arhivistike u svijetu.

Naime, ovaj broj JANUS-a počinje diskusijom s 11. godišnje skupštine delegata arhivskih društava održane u Italiji u proljeće 1987. g. Među sudionicima i promatračima iz mnogih zemalja, Društva arhivskih radnika Jugoslavije predstavljao je Miljanko Pandžić, arhivski savjetnik iz Arhiva Hrvatske. Sastanku je prisustvovao i direktor 11. međunarodnog kongresa arhivista 1988. Arnaud Ramière de Fortanier, Francuska. Podnesen je izvještaj sa sastanka Upravnog odbora održanog u proljeće 1987. g. na kojem su izneseni prijedlozi za aktivnosti MAS-a, a što je vezano za predstojeći kongres. Među glavnim pitanjima bila su ona koja su se odnosila na arhivska društva u svijetu i MAS, na to koliko arhivska društva utječu na razvitak arhivistike, na suradnju arhivista, bibliotekara, dokumentalista i dr. posebno u zemljama Trećeg svijeta. Ovo pokazuje »ambiciju« MAS-a da u svoju djelatnost uključi što veći broj zemalja, te da se arhivska služba što organiziranije obavlja i razvija. Uz ostala pitanja koja su razmatrana na sastanku rečeno je da se JANUS nalazi u finansijskim teškoćama te se moraju iznaći sredstva za njegovo dalje objavljivanje.

Očito je pitanje rada naših arhiva pobudilo interes svjetske arhivističke javnosti, jer uz već navedeni izvještaj i tekst o nacionalnim arhivima Francuske i njihovim korisnicima, Gérarda Ermisa cijeli broj posvećuje tekstovima Petera Klasinca, direktora Pokrajinskog arhiva Maribor i Miloša Mi-

loševića, dugogodišnjeg direktora Istorijskog arhiva u Kotoru, bivšeg predsjednika SDARJ-a, člana MAS-a i učesnika mnogih »okruglih stolova« arhivista svijeta.

Peter Klasinc će početi svoj tekst konstatacijom da informatička znanost i razvoj informatičkih sredstava, kako tradicionalnih, tako i novih, imaju znatan utjecaj na razvoj arhivističke teorije i prakse te da arhivski radnici moraju biti svjesni sve većih zadataka od kojih su mnogi usko vezani uz profesionalna, institucionalna i tehnička pitanja. Govoreći o rješavanju tehničkih problema za čuvanje arhivskog materijala (adaptirana ili novoizgrađena zdanja arhiva, uređenje i opremanje spremišta za njihovo funkcionalno djelovanje i ostalih prostora što traži stručnu pomoć arhitekata, inženjera i drugih) dolazi do problema zbog nedovoljnog znanja samih arhivista prilikom planiranja svojih potreba. Teško je točno iznijeti rješenja za tehničke probleme u arhivima. Poslije desetogodišnje suradnje na rješavanju tih pitanja u Evropi može se potvrditi da su često birana loša rješenja na tom području što, doduše, nije vidljivo iz publikacija koje govore o tim problemima jer autori uglavnom donose pozitivne sudove.

1978. g. počeli su se organizirati sastanci s ciljem proučavanja najboljih tehničkih rješenja i arhivistike što je postalo dio programa Društava arhivista Slovenije, a od 1982. čini i dio programa SDARJ-a. Organizacija tih skupova povjerena je Pokrajinskom arhivu Maribor, a kao učesnici i promatrači skupovima su prisustvovali i kolege iz Austrije, Bugarske, Čehoslovačke, Narodne Republike Kine, Savezne Republike Njemačke, Mađarske, Rumunjske, SSSR-a, Španjolske i SAD. Svi referati (njih više od 100) objavljeni su u godišnjem časopisu »Arhivi«, a od 1982. u »Suvremenim arhivima« u što je prerastao taj časopis. 1985. g., na sugestiju sudionika savjetovanja i kolega iz inozemstva stvoren je Centar za stručno-tehnička pitanja uz Pokrajinski arhiv Maribor.

Razlozi za postojanje centra leže u potrebi prenošenja obavještenja objavljenih ili ne o nacrtima izgrađenih ili adaptiranih arhivskih zgrada, izgradnji arhiva, korištenju opreme u arhivskim spremištima, a u sigurnosnom sistemu i sigurnosnoj opremi u spremištima te o nizu drugih tehničkih pitanja. Razrađeno je pitanje same arhivske zgrade, njena izgradnja, obaveze Centra u spremanju spremišta, biblioteke i izložbenih prostora, sigurnost u zgradi, te dokumentaciono-informativne službe. Na kraju se govori o organizaciji i financiranju ovog Centra.

Miloš Milošević u ovom tekstu o arhivima Jugoslavije spominje različite povijesne uvjetovanosti za nejednak razvoj arhivske službe u nas: od 1278. g. u Dubrovniku do plodnog razvoja arhivske službe poslije 1945. za što je inicijativu još u toku NOB-e dao Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije. Naime, njegova Odluka o čuvanju spomenika kulture i starina od 20. siječnja 1945. g. postavila je principe arhivskog sistema Jugoslavije. Danas je teritorij naše zemlje pokriven mrežom arhiva. Arhivska javnost dalje se upoznaje s dužnim metrima građe koja se čuva u arhivima, s obrazovanjem kadrova za ovu službu te s najvećim problemom službe-nedostatkom prostora. Veliki dio teksta posvećen je radu Arhivskog savjeta Jugoslavije, njegovim razvojem i širenjem poslova kojima se bavi uz napomenu da republički arhivski savjeti imaju vlastitu organizaciju rada i samostalnost.

Na kraju se ističe da Jugoslavija, koju karakterizira novi koncept društvenog uređenja-socijalističko samoupravljanje, taj princip logično proji-

cira na arhive, a to predstavlja smanjenje »vodećih« funkcija direktora ili predsjednika, a s druge strane nudi velike mogućnosti za uvođenje svježih ideja i inicijativa koje dolaze od samih arhivskih radnika. Naime, ranije osim direktora ili predsjednika bilo je malo onih informiranih o svemu što se događalo, a moglo bi imati utjecaja na donošenje odluka od vitalne važnosti, dok je danas cijeli kolektiv »ex lege« i radnik je u poziciji da aktivno sudjeluje u životu organizacije. (BRANKA DŽIDIĆ)

DES ETATS GENERAUX AU 18 BRUMAIRE. LA REVOLUTION FRANCAISE A TRAVERS LES ARCHIVES. PARIZ 1988. Jedanaesti međunarodni kongres arhiva 1988. god. u Parizu zamalo koincidira s 200-tom objećnicom francuske revolucije koju ta zemlja proslavlja naredne godine. U živu izdavačku djelatnost uprićenu u Francuskoj prigodom jubileja uključili su se »Archives nationales« i »La documentation française« objavivši zajednički novu luksuzno opremljenu monografiju koja na 438 stranica i formata A-3 donosi faksimile 251 pisane ili tiskane isprave iz razdoblja od 1788. do 1799. godine.

Zahvaljujući visokoj kvaliteti reprodukcija u četverbojnoj tehnici postignuta je čitkost dokumenata, tako da djelo može poslužiti i kao svojevrsno izdanje povijesnih izvora. Ovaj način omogućuje za jubileje i druge prigode relativno brzo prezentiranje javnosti arhivske građe bez transkripcije i kritičke obrade teksta. Jedina zapreka korištenju je umanjeње fotografije kod stanovitog broja spisa većeg formata. U ovom faksimilskom izdanju, koje putem arhivske građe vodi po francuskoj revoluciji, naročito je važan izbor isprava. Nema razloga sumnjati da je ekipa francuskih stručnjaka znala odabrati najznačajnije i najtipičnije isprave iz Nacionalnog arhiva (odakle je preuzeto dvije trećine spisa), a ostatak iz 44 departmanska i tri komunalna arhiva te Povijesne službe kopnene vojske. Faksimil svakog spisa je popraćen komentarom uz navod arhiva u kojem je pohranjen i signatura. Uz dokumente datirane revolucionarnim kalendarom naveden je i datum po našem računanju vremena. Petnaest poglavlja knjige obrađuju pojedine etape i aspekte revolucionarnog gibanja kao i rojalističkog pokreta. Pored odluka, naredaba, proglašaja i zapisnika centralnih i regionalnih organa nove vlasti te pojedinih staleža i zainteresiranih strana reproducirani slikovni materijal također je u vezi s onovremenim zbivanjima. Akvarelski crtež i situacioni nacrt jednog dvorca načinjen je neposredno prije njegovog razorenja u sklopu antifeudalne kampanje. Grafika Lilla prikazuje teško razoren grad u borbama 1792. godine. Sukobljujući se s crkvom francuska je revolucija inaugurirala svoj kult, praznike i svečanosti. Ostali su projekti dekoracija javnih svečanosti kao i skice uređenja novih kulturnih prostora, npr. Hrama razuma u što je pretvorena crkva sv. Mauricija. Nisu izostale ni grafike šećerana u kolonijama, adaptacije muzeja, kao ni tehničkih izuma među kojima ne treba zaboraviti giljontinu. Zemljopisne karte odražavaju ratne operacije, novopriopjena područja, katastarska mjerenja i određivanja novih granica departmana u vezi s ukidanjem feudalnih posjeda. Reproducirana je i »Sistematska tabela javne naobrazbe ili pouke čovjeka i građanina« koju je sačinio istaknuti matematičar i sudionik revolucije Condorcet. Ova opća shema imala je odraza i u našim krajevima gdje su u sklopu ilirskih provincija liceji po francuskom uzoru istisnuli gimna-